

Vergelijking van het wetsontwerp Belgische Directie Integriteitsbeoordelingen Openbaar Bestuur (DIOB) en de Nederlandse wetgeving Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob)

This project is funded by the European Union's Internal Security Fund — Police.

EURIEC
🇧🇪 🇳🇱 🇩🇪

Inleiding

Ten tijde van dit schrijven, april 2023, bespreekt de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers een wetsontwerp over o.a. de oprichting van de Directie Integriteitsbeoordelingen Openbare Besturen (DIOB). Het wetsontwerp voorziet tevens dat in ieder Belgisch gerechtelijk arrondissement een ARIEC wordt opgericht die ondersteuning kan bieden in het kader van de bestuurlijke aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Reactie van het Euregionaal Informatie- en Expertisecentrum (EURIEC) op het wetsontwerp

Volgens het EURIEC is het een mooie evolutie dat het wetsontwerp DIOB voorziet in de uitwisseling met equivalente buitenlandse instellingen (zoals het Landelijk Bureau Bibob). Hierdoor zal het in principe mogelijk zijn om, na het afsluiten van een overeenkomst, informatie grensoverschrijdend uit te wisselen tussen bijvoorbeeld de DIOB en het LBB. Het EURIEC heeft alvast de ambitie om met de wetgevers in Nederland in dialoog te gaan om te kijken of het mogelijk zou zijn een soortgelijk artikel ook in de Nederlandse wetgeving op te nemen (een derde tranche wet Bibob). Vervolgens kan gewerkt worden aan het sluiten van een overeenkomst tussen het LBB en de DIOB.

Daarnaast wijst het EURIEC erop dat, totdat er een overeenkomst gesloten is met andere buitenlandse equivalente instellingen, met de huidige en voorgestelde regelgeving het erg moeilijk zal zijn om informatie te ontvangen over buitenlandse vergunningsaanvragers. Hiervoor zal nationale wetgeving verder aangepast moeten worden. Het EURIEC staat hiervoor in contact met beleidsmakers in Nederland en België om te kijken hoe deze problematiek verholpen kan worden.

Wetsontwerp DIOB-Bibob

Het wetsontwerp vertoont bepaalde gelijkenissen met de Bibob-wetgeving in Nederland. Toch zijn er ook enkele interessante verschillen. Het EURIEC maakte daarom in samenwerking met het ARIEC Limburg (BE) en RIEC Limburg (NL) een algemene vergelijking tussen het Belgische wetsontwerp en de Nederlandse Bibob-wetgeving.

The content of this report represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

	Bibob (Nederland)	DIOB (België)
<p>Taken van Landelijk Bureau Bibob / Directie Integriteitsbeoordelingen Openbaar Bestuur</p>	<p>Adviseren over de mate van gevaar (“risico”) dat een vergunning wordt misbruikt voor wat betreft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Specifieke vergunningen en ontheffingen • Overheidsopdrachten • Subsidies • Vastgoedtransacties <p>Voorlichten van overheden over de toepassing van de Wet Bibob</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten ondersteunen bij hun beslissing met betrekking tot het weigeren, schorsen of opheffen van een vestigings-of uitbatingsvergunning of met betrekking tot het sluiten van een inrichting • Ontwikkeling en het beheer van het Centraal Register van Integriteitsonderzoeken. • Jaarlijkse risicoanalyse over de economische sectoren en activiteiten waarbinnen ondermijnende criminaliteit zich kan manifesteren
<p>Onder het gezag van</p>	<p>Minister van Justitie en Veiligheid</p>	<p>Gezamenlijk gezag van de minister van Binnenlandse zaken en de minister van Justitie</p>
<p>Voor welke inrichtingen</p>	<p>Bestuursorganen en rechtspersonen met een overheidstaak bepalen zelf wanneer zij Bibob toepassen binnen de grenzen van het wettelijke toepassingsbereik (vergunningen, overheidsopdrachten, subsidies en vastgoedtransacties). De term ‘inrichting’ is hier niet bepalend: de wet spreekt over “betrokkene”. Dit kan een inrichting (of bedrijf) zijn maar hoeft niet.</p> <p>Het toepassen van de wet is een discretionaire bevoegdheid.</p>	<p>De Koning besluit op basis van de risicoanalyse van de DIOB een lijst met economische sectoren en activiteiten waarop de wet toegepast kan worden. Vervolgens kunnen gemeenten op basis van hun eigen risicoanalyse uit deze lijst sectoren en activiteiten aanwijzen waarop lokaal de wet toegepast zal worden. Op deze sectoren zullen zij een integriteitsonderzoek uitvoeren.</p> <p>De gemeenten kunnen kiezen of zij voor deze sectoren en activiteiten bijkomend via een politieverordening een vergunningsplicht opleggen. Ook niet-vergunningsplichtige sectoren en activiteiten kunnen aan een integriteitsonderzoek onderworpen worden.</p> <p>Indien een gemeente een politieverordening voor een economische sector uitvaardigde, is deze verplicht een integriteitsonderzoek te voeren met betrekking tot de vestiging of uitbating van alle publiek toegankelijke inrichtingen die behoren tot die economische sectoren.</p>

Eigen onderzoek

Een bestuursorgaan of rechtspersoon met een overheidstaak dient altijd eerst een eigen onderzoek uit te voeren voordat het Landelijk Bureau Bibob om advies wordt gevraagd.

Een advies vragen is niet verplicht: bestuursorganen of rechtspersonen met een overheidstaak kunnen na het eigen onderzoek zelfstandig beslissen om geen vergunning of subsidie toe te kennen, dan wel om een betrokkene uit te sluiten van een aanbesteding of een vastgoedtransactie niet aan te gaan.

Het advies van het Landelijk Bureau Bibob geeft enkel het risico aan dat een vergunning, transactie, etc. misbruikt wordt. Het bestuursorgaan of rechtspersoon met een overheidstaak moet zelf een eigen afweging maken tussen het advies van het LBB dat de mate van gevaar aangeeft, en de lokale situatie.

Het eigen onderzoek van het bestuursorgaan of rechtspersoon met een overheidstaak verloopt via een gestandaardiseerde vragenlijst voortvloeiend uit een landelijke regeling. Het is niet verplicht al deze vragen voor te leggen aan de aanvrager, maar er mag niet meer gevraagd worden dan er in de landelijke regeling is opgenomen.

Voordat gemeenten advies kunnen vragen aan het DIOB, dienen zij een eigen onderzoek te doen. De gemeenten moeten motiveren waarom zij een advies van de DIOB aanvragen.

Hiervoor zijn twee redenen mogelijk:

1. Op basis van het eigen onderzoek bestaat het vermoeden dat verder onderzoek noodzakelijk is om een gemotiveerde beslissing te kunnen nemen, OF
2. Op basis van het eigen onderzoek bestaat het vermoeden dat een weigering, schorsing, of opheffing van de vestigings- of uitbatingsvergunning of een sluiting van de inrichting nodig zou zijn.

Er kan enkel een vestigings-of uitbatingsvergunning geweigerd, geschorst of opgeheven worden na het verkrijgen van een advies van de DIOB. Dit geldt ook voor de sluiting van een inrichting.

Voorlopig is er nog geen sprake van een gestandaardiseerde vragenlijst.

Weigeringsgronden

- Vergunningen en subsidies kunnen geweigerd of ingetrokken worden indien er 'ernstig gevaar' bestaat dat de vergunning mede zal gebruikt worden om:
 - Uit gepleegde strafbare feiten verkregen of te verkrijgen geldelijke voordelen te benutten (A-grond) en/of
 - Strafbare feiten te plegen (B-grond).
- Bovengenoemde bevoegdheid bestaat ook als feiten en omstandigheden erop wijzen of doen vermoeden dat ter verkrijging of behoud van de vergunning een strafbaar feit is gepleegd (bijv. fraude, omkoping, valsheid in geschrifte, bedreiging).
- Ook het weigeren om gegevens te verstrekken (aan het bestuursorgaan of Landelijk Bureau Bibob) wordt aangemerkt als 'ernstig gevaar' en kan als weigeringsgrond worden ingezet.
- Er is geen limitatieve lijst van strafbare feiten die meegenomen mogen worden in de afweging, maar de feiten moeten bij de B-grond wel in relatie staan tot de activiteiten waarvoor de beschikking wordt aangevraagd (het samenhangcriterium). Ook wordt meegenomen hoe lang geleden de feiten gepleegd zijn en het aantal strafbare feiten.

Het weigeren, schorsen of opheffen van een vestigings- of uitbatingsvergunning of het sluiten van een inrichting op basis van een integriteitsonderzoek, is slechts mogelijk indien blijkt dat:

- Er een aanwijsbaar ernstig risico bestaat dat de inrichting zal worden uitgebaat om voordelen, al dan niet financieel van aard, uit eerder gepleegde strafbare feiten te benutten, en/of;
- Er een aanwijsbaar ernstig risico bestaat dat de inrichting zal worden uitgebaat om strafbare feiten te plegen, en/of;
- Er ernstige aanwijzingen zijn dat er strafbare feiten zijn gepleegd om de inrichting uit te baten.

Er is sprake van een limitatieve lijst van strafbare feiten die meegenomen mogen worden in het integriteitsonderzoek.

<p>Relatie van betrokkene</p>	<p>De betrokkene staat in relatie tot strafbare feiten indien</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hij zelf strafbare feiten heeft begaan (mogelijk ook als de zaak geseponeerd werd of hij niet vervolgd is voor de strafbare feiten) • Direct of indirect leiding heeft gegeven of vermogen heeft verschaft aan een rechtspersoon die strafbare feiten heeft begaan • Een ander deze strafbare feiten heeft gepleegd en deze persoon leidinggevende van betrokkene is, dan wel zeggenschaphebbende over betrokkene, vermogensverschaffer van betrokkene of een persoon die in een zakelijk samenwerkingsverband tot betrokkene staat of heeft gestaan 	<p>Het integriteitsonderzoek heeft enkel betrekking op de personen die in rechte of in feite (zullen) zijn belast met de uitbating van de publiek toegankelijke inrichtingen die behoren tot de economische sectoren en/of activiteiten zoals bepaald in de gemeentelijke politieverordening.</p> <p>Mits motivering kan het integriteitsonderzoek uitgebreid worden naar de volgende personen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natuurlijke personen of rechtspersonen waaraan de persoon die in rechte of in feite is of zal zijn belast met de uitbating leiding geeft of heeft gegeven • Natuurlijke personen of rechtspersonen die in rechte of in feite een dominante positie innemen tegenover de persoon die is of zal zijn belast met de uitbating • Natuurlijke personen of rechtspersonen die direct of indirect vermogen verschaffen of hebben verschaft aan de persoon die in rechte of in feite is of zal zijn belast met de uitbating • Elke andere natuurlijke persoon of rechtspersoon die in rechte betrokken is bij de vestiging of uitbating <p>Op moment van schrijven is nog onduidelijk hoe en op welke gronden deze uitbreiding exact zal gebeuren. In elk geval staat vast dat deze personen één of meerdere strafbare feiten gepleegd moeten hebben of er moet ten aanzien van deze personen gegronde vermoedens bestaan dat zij één of meerdere strafbare feiten hebben gepleegd of zullen plegen.</p>
<p>Verlening onder voorschriften</p>	<p>Indien er een ernstige of mindere mate van gevaar is, kunnen aan een vergunning voorschriften verbonden worden. Deze zijn vormvrij en dienen erop te zijn gericht om het gevaar weg te nemen.</p>	<p>Indien een gemeente een reeds afgeleverde vestigings- of uitbatingvergunning wenst te schorsen op basis van het integriteitsonderzoek, bepaalt het college van burgemeester en schepenen (NL: wethouders) of het gemeentecollege de voorwaarden om de schorsing ongedaan te maken.</p>

Bevoegdheidsverdeling	<p>Globaal beschouwd ligt de bevoegdheid bij openbare ordegerelateerde vergunningen bij de burgemeester vanuit diens wettelijke rol. Bij overige vergunningen is het college bevoegd.</p>	<p>Indien de vestiging of uitbating door de gemeenteraad is onderworpen aan een vestigings- of uitbatingsvergunning, kan het college van burgemeester en schepenen (NL: wethouders) of het gemeentecollege, op voorstel van de burgemeester en naar aanleiding van een integriteitsonderzoek, de vergunning weigeren, schorsen of opheffen.</p> <p>Bij niet-vergunningsplichtige voor publiek toegankelijke inrichtingen kan het college van burgemeester en schepenen of het gemeentecollege op voorstel van de burgemeester en naar aanleiding van een integriteitsonderzoek, de inrichting sluiten.</p>
	<p>Vergunningplicht volgt uit een landelijke wet (wet in formele zin), dan wel een lokale verordening (wet in materiële zin).</p>	<p>De Koning besluit de economische sectoren en activiteiten op grond waarvan een gemeentelijke politieverordening kan bepalen om een integriteitsonderzoek op te leggen.</p> <p>Ook via politieverordening kan worden bepaald dat een vestigings- of uitbatingsvergunning wordt opgelegd, los van bovenstaande sectoren of activiteiten en los van een eventueel integriteitsonderzoek. De sectoren uit de twee verordeningen kunnen ook overlappen.</p>
	<p>Een eigen onderzoek voorafgaand aan een LBB-adviesvraag is verplicht. Het aanvragen van een LBB-advies is niet verplicht. Zelfstandig weigeren (dus zonder LBB-advies) van vergunningen is toegestaan. Het advies van het LBB is evenwel niet bindend. Een afweging van alle belangen (waaronder een proportionaliteits- en evenwichtigheidstoets) dient het bestuursorgaan of rechtspersoon met een overheidstaak zelf te maken in het besluit.</p>	<p>Een vergunning kan enkel geweigerd worden als er advies gevraagd is aan DIOB</p>

<p>Tipbevoegdheid</p>	<p>Het LBB kan bestuursorganen of rechtspersonen met een overheidstaak tippen op de mogelijkheid om eigen onderzoek te doen indien het LBB over gegevens beschikt dat de betrokkene in relatie staat tot strafbare feiten.</p> <p>De officier van justitie en het bestuursorgaan of rechtspersoon met een overheidstaak die de wet Bibob kan toepassen, die beschikt over gegevens die erop duiden dat een betrokkene in relatie staat tot strafbare feiten, kan een bestuursorgaan of rechtspersoon met een overheidstaak met bevoegdheden in het kader van de wet Bibob, wijzen op de mogelijkheid om de Wet Bibob toe te passen.</p>	<p>Er is geen tipbevoegdheid in het wetsvoorstel opgenomen</p>
<p>Samenwerking met buitenlandse instanties</p>	<p>Het LBB kan bevoegde buitenlandse autoriteiten verzoeken na te gaan of gegevens bekend zijn over (rechts)personen die in het onderzoek voorkomen. Het verzoek kan betrekking hebben op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strafrechtelijke gegevens • Gegevens over een overtreding waarvoor een bestraffende bestuurlijke sanctie kan worden opgelegd als bedoeld in artikel 5:2 lid 1 sub c van de Algemene wet bestuursrecht 	<p>De DIOB kan zich aansluiten bij internationale netwerken bestaande uit buitenlandse equivalente instellingen en kan samenwerkingsakkoorden sluiten met buitenlandse equivalente instellingen die verband houden met de uitoefening van de opdrachten van de DIOB.</p> <p>De DIOB kan samenwerken overeenkomstig de verdragsrechtelijke, supranationale en wettelijke regels, onder andere met het oog op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De uitwisseling van goede praktijken • Thematische vormingen

Termijn onderzoek van LBB/DIOB

Het LBB dient binnen acht weken het gevraagde advies te verstrekken. Deze termijn kan eenmalig met ten hoogste vier weken verdaagd worden.

De DIOB beoordeelt binnen de vijf werkdagen na ontvangst van de adviesaanvraag of deze ontvankelijk is overeenkomstig het eerste lid.

Indien de adviesaanvraag niet ontvankelijk is overeenkomstig het eerste lid, deelt de DIOB dit mee aan de verzoekende gemeente. In dat geval krijgt de verzoekende gemeente de gelegenheid om gedurende een periode van vijf werkdagen het verzoek aan.

Hierna verstrekt de DIOB uiterlijk binnen dertig werkdagen na de bevestiging dat de aanvraag ontvankelijk is een gemotiveerd advies.

Organen die medewerking kunnen of moeten verlenen

Organen die verplicht zijn tot medewerking o.a.

Financiële informatie:

- Fiscale Inlichtingen en Opsporingsdienst
- Rijksbelastingdienst
- Financiële inlichtingen eenheid

Politie en strafrechtelijke informatie:

- Politiediensten
- Justitiële informatiedienst

Informatie m.b.t. werk en uitkeringen:

- Nederlandse arbeidsinspectie
- College van burgemeester en wethouders indien het gaat om gegevens voor de uitvoering van de Participatiewet, Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
- Het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen en de Sociale verzekeringsbank

Informatie met betrekking tot (recht op) verblijf:

- Immigratie en naturalisatiedienst

Informatie met betrekking tot voedsel en gezondheid:

- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

Overig:

- Inspectie leefomgeving en transport
- Gedeputeerde staten van provincies

In het kader van adviesverlening kan de DIOB om informatie verzoeken bij de volgende diensten:

Financiële informatie:

- De Algemene Administraties van de Fiscaliteit, de Bijzondere Belastinginspectie en de Douane en de Accijnzen van de Federale Overheidsdienst Financiën
- De Cel voor financiële informatieverwerking

Politie en strafrechtelijke informatie:

- De geïntegreerde politie
- Het centraal strafregister
- Gerechtelijke overheden

Informatie m.b.t. werk en uitkeringen:

- De sociale administraties en hun sociale inspectiediensten (TSW, RSZ, RVA, Riziv en RSVZ)

Informatie met betrekking tot (recht op) verblijf:

- De Dienst Vreemdelingenzaken

Informatie met betrekking tot voedsel en gezondheid:

- Het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
- Het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten

Overig:

- De economische inspectie

<p>Weigeringen tot medewerking</p>	<p>Bovenstaande organen verstrekken geen gegevens indien:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De gegevens zijn opgenomen in een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen bestand • Een zwaarwegend algemeen belang van de verstrekende dienst • Zwaarwegend strafvorderlijk belang 	<p>Bovenstaande organen verstrekken geen gegevens indien o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Indien een zwaarwegend algemeen belang de verstrekking in de weg staat • De persoonlijke levenssfeer van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die het voorwerp uitmaakt van de aanvraag onevenredig zou worden geschaad • Indien de mededeling, aanwending en verwerking van gerechtelijke overheden afbreuk kan doen aan de uitoefening van de strafvordering
<p>Centraal Register</p>	<p>Het LBB registreert adviezen waarbij een mindere mate of ernstige mate van gevaar zijn opgenomen in een landelijk register.</p> <p>In hetzelfde register moeten bestuursorganen of rechtspersonen met een overheidstaak zelfstandige weigeringen registreren. Dit moet ook als de betrokkene zich terugtrekt wegens toepassing van de wet Bibob. Het register bevat gegevens tot vijf jaar terug en registraties worden indien nodig bijgewerkt bij rechterlijke uitspraken.</p>	<p>Er komt een Centraal Register voor Integriteitsonderzoeken inzake de bestuurlijke handhaving van ondermijnende criminaliteit.</p> <p>Om dit register zo actueel mogelijk te houden, bezorgt iedere gemeente zo spoedig mogelijk de beslissingen tot weigering, schorsing of opheffing van de vergunning of de sluiting van de inrichting.</p> <p>Gemeenten kunnen het Centraal Register raadplegen om een hit/geen hit resultaat te verkrijgen met betrekking tot de aan-of afwezigheid van een beslissing die een andere gemeente genomen heeft tot weigering, schorsing of opheffing van een vergunning of de sluiting van een inrichting.</p>

© 2023, EURIEC

E: euriec@rieclimburg.nl

T: +31 (0)43 389 75 40

W: www.euriec.eu

This project is funded
by the European Union's
Internal Security Fund - Police

Bezirksregierung Köln

Ministerie van Justitie en Veiligheid

